

BO'LAJAK PEDAGOG SHAXSIDA KASBIY KOMPETENSIYALARNI INTEGRATIV RIVOJLANTIRISH USULLARI

Qo'chqarova Shoxsanam Elbek qizi

Qo'qon DU 13.00.02- "Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi"

1-bosqich tayanch doktoranti.

E-mail: shohsanamelbekovna@gmail.com

Orcid: <https://orcid.org/0009-0001-8994-458X>

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak pedagog shaxsining kasbiy kompetensiyalarini integrativ rivojlantirish jarayonining nazariy-metodik asoslari tahlil qilingan. Integrativ yondashuvning mazmuni, o'qituvchi tayyorlash jarayonida turli fanlararo, texnologik va shaxsiy kompetensiyalarni uyg'unlashtirishning samarali usullari yoritilgan. Shuningdek, kasbiy kompetensiyani rivojlantirishda reflektiv faoliyat, kommunikativ madaniyat hamda innovatsion metodlarning o'rni ilmiy asosda ko'rsatib o'tilgan. Maqolada pedagogik integratsiya modeli asosida o'quv jarayonini modernizatsiya qilish yo'llari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: bo'lajak pedagog, kasbiy kompetensiya, integrativ rivojlanish, refleksiya, kommunikativ madaniyat, innovatsion metodlar, pedagogik integratsiya.

Аннотация: В данной статье проанализированы теоретико-методические основы процесса интегративного развития профессиональных компетенций личности будущего педагога. Раскрыто содержание интегративного подхода и эффективные способы объединения междисциплинарных, технологических и личностных компетенций в процессе подготовки учителя. Также научно обоснована роль рефлексивной деятельности, коммуникативной культуры и инновационных методов в развитии профессиональной компетентности. В статье предложены пути модернизации образовательного процесса на основе модели педагогической интеграции.

Ключевые слова: будущий педагог, профессиональная компетенция, интегративное развитие, рефлексия, коммуникативная культура, инновационные методы, педагогическая интеграция.

Annotation: This article analyzes the theoretical and methodological foundations of the process of integrative development of professional competencies in future teachers. It reveals the essence of the integrative approach and presents effective ways of combining interdisciplinary, technological, and personal competencies in teacher training. The article also scientifically substantiates the role of reflective activity, communicative culture, and innovative methods in developing professional competence. Moreover, it proposes ways to modernize the educational process based on the pedagogical integration model.

Keywords: future teacher, professional competence, integrative development, reflection, communicative culture, innovative methods, pedagogical integration.

Kirish

Hozirgi globallashuv davrida ta’lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri – bu bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini zamon talablari darajasida shakllantirishdir. O‘qituvchi shaxsining kasbiy kompetensiyasi nafaqat bilim, ko‘nikma va malakalarning majmuasi, balki pedagogik tafakkur, kommunikativ madaniyat va reflektiv yondashuvlarni o‘z ichiga oluvchi integrativ tizimdir [1;187]. Ta’lim jarayonida kompetensiyalarni integrativ rivojlantirish o‘qituvchi shaxsining ijodiy, axloqiy va kasbiy jihatdan mukammal shakllanishiga xizmat qiladi [2;45].

Asosiy qism

1. Kasbiy kompetensiyaning mohiyati va tuzilmasi

Kasbiy kompetensiya – bu o‘qituvchining o‘z kasbiy faoliyatini samarali amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma, qadriyatlar va shaxsiy fazilatlarning uyg‘un tizimidir [3;90]. Bo‘lajak pedagogning kompetensiyalarini quyidagi asosiy yo‘nalishlarda ko‘rish mumkin:

Kommunikativ kompetensiya – o‘quvchi, ota-ona va hamkasblar bilan samarali muloqot qilish qobiliyati;

Metodik kompetensiya – ta’lim jarayonini loyihalash va tashkil etish malakasi;

Refleksiv kompetensiya – o‘z faoliyatini tahlil qila olish va xulosa chiqarish ko‘nikmasi;

Axloqiy va ijtimoiy kompetensiya – o‘qituvchining ma’naviy-axloqiy qadriyatlarga sodiqligi.

2. Integrativ rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslari

Integrativ yondashuv ta’lim jarayonida turli komponentlarni — nazariy, amaliy, axloqiy, texnologik va kommunikativ jihatlarni yagona tizimga birlashtiradi [4;32]. Pedagogik integratsiya jarayonida quyidagi tamoyillarga amal qilish muhim:

Fanlararo integratsiya – pedagogik psixologiya, metodika, nutq madaniyati, axloq fani bilan uyg‘unlashgan yondashuvni shakllantirish;

Amaliy integratsiya – o‘quv amaliyoti va real dars jarayonida kompetensiyalarni qo‘llash;

Innovatsion integratsiya – axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan, interaktiv metodlardan foydalanish [6;46].

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, integrativ rivojlantirish modeli kasbiy o‘shishga bo‘lgan ichki ehtiyojni shakllantirish, nazariy bilimlarni tizimlashtirish, bilimlarni amalda qo‘llash, o‘z faoliyatini tahlil qilish va takomillashtirish bosqichlarni o‘z ichiga oladi.

Xulosa

Bo‘lajak pedagog shaxsida kasbiy kompetensiyalarni integrativ rivojlantirish o‘qituvchining kasbiy salohiyatini oshirishning eng samarali yo‘llaridan biridir. Integrativ yondashuv pedagogik faoliyatni ko‘p qirrali, tizimli va zamonaviy talablarga mos tarzda tashkil etish imkonini beradi. Shu bois, ta’lim muassasalarida fanlararo integratsiyani kuchaytirish, innovatsion metodlardan foydalanish hamda reflektiv faoliyatni qo‘llab-quvvatlash dolzarb masala bo‘lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimova, S.M. *O‘zbek notiqlik san’atining pedagogik asoslari*. – Toshkent: Fan, 2019.
2. Rahimov, B.H. *Zamonaviy pedagogik kompetensiyalarni shakllantirishning psixologik omillari*. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
3. Husanov, N. *Bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish metodikasi*. – Samarqand, 2020.
4. G‘ulomov A., Usmonov S. *Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar*. – Toshkent: TDPU, 2022.
5. Schön, D. *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. – London: Temple Smith, 1983.
6. Savelyeva, N.V. “Integratsiya pedagogicheskiy kompetensiy v sistemu professional’noy podgotovki uchitelya.” // *Vestnik obrazovaniya*, 2022, №4, b. 45–52.